

ISSN 0125-7447

VOLUME 25

NUMBER 41

OCTOBER 14, 1994

รายงานการเฝ้าระวังโรคประจำสัปดาห์

กองระบาดวิทยา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

WEEKLY EPIDEMIOLOGICAL SURVEILLANCE REPORT

DIVISION OF EPIDEMIOLOGY MINISTRY OF PUBLIC HEALTH

สารบัญ (INDEX)

คุณภาพการรายงานผู้ป่วยที่ได้รับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในเขต 10 ปี 2536

577

HIGHLIGHT

คุณภาพการรายงานผู้ป่วยที่ได้รับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ในเขต 10 ปี 2536

มีผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล 10 แห่ง ของจังหวัดเชียงราย และลำปาง ระหว่างวันที่ 1 มกราคม - 31 ธันวาคม 2536 ได้รับการวินิจฉัยว่า เป็นผู้ป่วยที่ได้รับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช 343 ราย สามารถตรวจสอบทะเบียนผู้ป่วยได้เพียง 298 ราย ในจำนวนนี้ มีสาเหตุจากการประกอบอาชีพเพียง 43 ราย (ร้อยละ 14.4) ไม่มีผู้ตาย และไม่ใช้การประกอบอาชีพพบถึง 255 ราย (ร้อยละ 85.6) ตาย 17 ราย (อัตราผู้ป่วยตายเป็นร้อยละ 6.7) ผู้ป่วยที่มีสาเหตุจากการประกอบอาชีพส่วนมากเป็นเกษตรกร (ร้อยละ 55.8) กลุ่มอายุ 30 - 39 ปี มีผู้ป่วยมากที่สุด (ร้อยละ 25.6) อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิงเท่ากับ 3.3:1 การกระจายของผู้ป่วยเป็นรายเดือน พบมากเป็น 2 ระยะคือ ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม และกรกฎาคม - ตุลาคม ส่วนผู้ป่วยที่มีสาเหตุไม่ใช้การประกอบอาชีพมีอาชีพเกษตรกรร้อยละ 39.5 กลุ่มอายุ 10 - 15 ปี มีผู้ป่วยมากที่สุด (ร้อยละ 29.0) อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิงเท่ากับ 1.1:1 แต่ละเดือนมีผู้ป่วย จำนวนใกล้เคียงกัน

คุณภาพการรายงานด้านความน่าเชื่อถือ ทั้งหมดจัดเป็นกลุ่มผู้ป่วยที่สงสัย ความครบถ้วนของการรายงานร้อยละ 28.3 ไม่มีความแตกต่างกันของการรายงานระหว่างจังหวัดเชียงรายและลำปาง ($P > 0.05$) มีการเปลี่ยนแปลงการวินิจฉัยร้อยละ 6.7

หลักการ เหตุผล และวัตถุประสงค์

จากรายงานผู้ป่วยที่ได้รับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในรายงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา พบว่าภาคเหนือมีอัตราป่วยสูงกว่าทุกภาคตั้งแต่ปี 2529 เป็นต้นมา และจากข้อมูลย้อนหลังตั้งแต่ปี 2523 เขต 10 มีอัตราป่วยต่ำ

กว่าเขต 8 และเขต 9 มาโดยตลอด จึงได้ทำการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงคุณภาพการรายงาน ทั้งในด้านความครบถ้วน ความน่าเชื่อถือ และการเปลี่ยนแปลงการวินิจฉัย ตลอดจนเพื่อให้ทราบลักษณะทางระบาดวิทยาเชิงพรรณนาของผู้ป่วยโรคนี้

ตารางที่ 1 จำนวนผู้ป่วยและอัตราป่วยจากสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช จำแนกตามเขตภาคเหนือ และ ประเทศไทย พ.ศ.2523 - 2536

เขต	พ.ศ.2523		พ.ศ.2533		พ.ศ.2536	
	จำนวนผู้ป่วย	อัตราป่วยต่อแสน	จำนวนผู้ป่วย	อัตราป่วยต่อแสน	จำนวนผู้ป่วย	อัตราป่วยต่อแสน
8	167	6.2	935	31.3	896	28.7
9	186	5.4	852	23.2	362	9.6
10	64	1.7	234	5.5	224	4.9
ภาคเหนือ	417	4.2	1,021	9.3	1,482	12.9
ประเทศไทย	1,851	3.8	4,827	8.6	3,246	5.5

วิธีการศึกษา

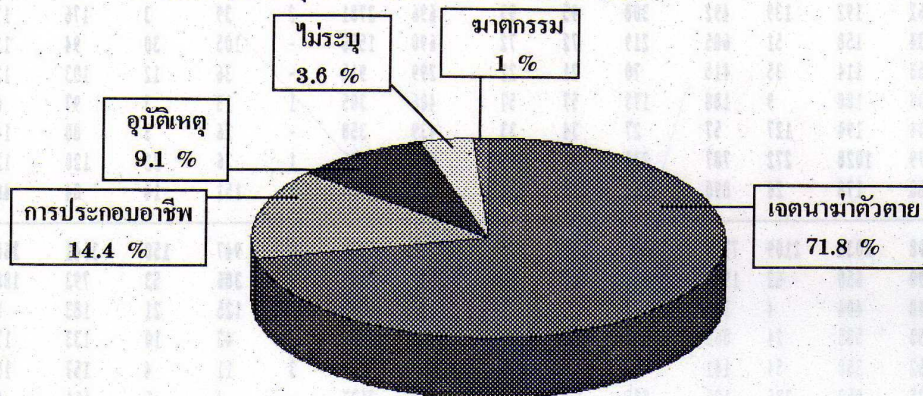
สุ่มตัวอย่างจังหวัดที่มีอัตราป่วยสูงและต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของเขต ซึ่งได้แก่ จังหวัดเชียงรายและจังหวัดลำปาง ศึกษาประวัติการรักษาของโรงพยาบาลศูนย์ และสุ่มตัวอย่างโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดละ 4 แห่ง รวมทั้งสิ้น 10 แห่ง เป็นข้อมูลผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2536 แบ่งผู้ป่วยเป็น 3 กลุ่มคือ ผู้ป่วยที่ยืนยัน (Confirmed cases) ผู้ป่วยที่น่าจะเป็น (Probable cases) และผู้ป่วยที่สงสัย (Suspected cases) เรียบเรียงข้อมูลจากระเบียนผู้ป่วยต่าง ๆ เพื่อแสดงลักษณะทางระบาดวิทยาเชิงพรรณนา และเปรียบเทียบกับผู้ป่วยที่รายงานด้วยบัตร รง.506 เพื่อศึกษาความครบถ้วน เปรียบเทียบการวินิจฉัยเบื้องต้นกับการวินิจฉัยครั้งสุดท้ายเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการวินิจฉัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ อัตราส่วน ทดสอบความแตกต่างโดยใช้ Unpaired t - test

ผลการศึกษา

พบผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยว่าได้รับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชจำนวน 343 ราย สามารถค้นรายละเอียดผู้ป่วยจากบัตรผู้ป่วยนอกและ/หรือเวชระเบียนได้ 298 ราย (ร้อยละ 86.9) จำแนกเป็นผู้ป่วยจากการประกอบอาชีพ 43 ราย (ร้อยละ 14.4) และไม่ใช้การประกอบอาชีพ ซึ่งได้แก่ เจตนาฆ่าตัวตายและอื่น ๆ 255 ราย (ร้อยละ 85.6)

คุณภาพการรายงานผู้ป่วย (ต่อจากหน้า 578)

รูปที่ 1 ร้อยละของผู้ป่วยที่ได้รับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชและเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล 10 แห่ง
จำแนกตามสาเหตุ จังหวัดเชียงรายและลำปาง 2536

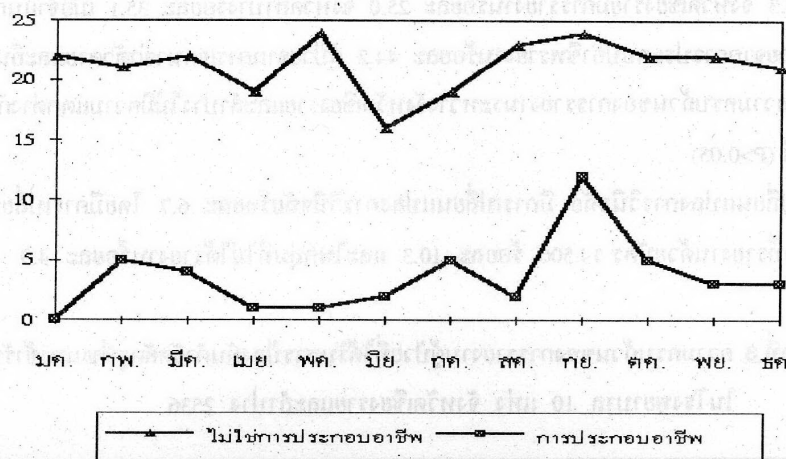

ผู้ป่วยจากการประกอบอาชีพต้องรับไว้เป็นผู้ป่วยใน 7 ราย (ร้อยละ 16.3) ไม่มีผู้ป่วยส่งต่อและผู้ป่วยตาย ส่วนผู้ป่วยจากการเจตนาฆ่าตัวตายและอื่น ๆ เป็นผู้ป่วยใน 193 ราย (ร้อยละ 75.7) มีการส่งต่อผู้ป่วยจากโรงพยาบาลชุมชนไปโรงพยาบาลศูนย์ 7 ราย มีผู้ป่วยตาย 17 ราย (ร้อยละ 6.7)

ผู้ป่วยจากการประกอบอาชีพ ร้อยละ 67.4 (29 ราย) เป็นผู้ป่วยของจังหวัดลำปาง ผู้ป่วยส่วนมากมีอายุระหว่าง 30 - 39 ปี รองลงมาได้แก่อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป 20 - 29 ปี, 40 - 49 ปี และ 50 - 59 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.6, 20.9, 18.6, 16.3 และ 14.0 ตามลำดับ ค่ามัธยฐานเท่ากับ 40.7 ปี อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิงคิดเป็น 3.3:1 มีสถานภาพสมรสร้อยละ 58.1 ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรกรรม รองลงมาได้แก่รับจ้าง และพ่อบ้าน/แม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 55.8, 11.6 และ 9.3 ตามลำดับ พบผู้ป่วยมากในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม และ กรกฎาคม - ตุลาคม

ผู้ป่วยจากการเจตนาฆ่าตัวตายและอื่น ๆ ร้อยละ 74.9 (191 ราย) เป็นผู้ป่วยของจังหวัดเชียงราย ผู้ป่วยส่วนมากมีอายุระหว่าง 10 - 19 ปี รองลงมาได้แก่ 20 - 29 ปี และ 30 - 39 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.0, 24.7 และ 19.2 ตามลำดับ ค่ามัธยฐานเท่ากับ 25.8 ปี อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิงเท่ากับ 1.1:1 ผู้ป่วยมีสถานภาพสมรสคู่และโสดใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 41.2 และ 39.2 ตามลำดับ ผู้ป่วยมีอาชีพเกษตรกรกรรมมากที่สุด รองลงมาได้แก่ เด็กในปกครอง/นักเรียน และรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 42.2, 11.4 และ 10.6 ตามลำดับ พบผู้ป่วยกระจายอยู่ทุกเดือนระหว่าง 16 - 24 รายต่อเดือน เฉลี่ย 21 รายต่อเดือน

รูปที่ 2 จำนวนผู้ป่วยที่ได้รับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช และเข้ารับการรักษานในโรงพยาบาล 10 แห่ง
จำแนกตามกลุ่มสาเหตุ รายเดือนจังหวัดเชียงรายและลำปาง 2536

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละผู้ป่วยที่ได้รับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชและเข้ารับการรักษานในโรงพยาบาล
10 แห่ง จำแนกตามกลุ่มสาเหตุและลักษณะ จังหวัดเชียงรายและลำปาง 2536

ลักษณะ	ไม่ใช้การประกอบอาชีพ		การประกอบอาชีพ	
	จำนวนผู้ป่วย	ร้อยละ	จำนวนผู้ป่วย	ร้อยละ
อายุ 0 - 9 ปี	17	6.7	0	0.0
10 - 19 ปี	74	29.0	2	4.6
20 - 29 ปี	63	24.7	8	18.6
30 - 39 ปี	49	19.2	11	25.6
40 - 49 ปี	21	8.2	7	16.3
50 - 59 ปี	13	5.1	6	14.0
≥ 60 ปี	14	5.5	9	20.9
ไม่ทราบ	4	1.6	0	0.0
เพศ ชาย	133	52.2	33	76.7
หญิง	122	47.8	10	23.3
สถานภาพสมรส				
โสด	100	39.2	5	11.6
คู่	105	41.2	25	58.1
หม้าย/หย่า/แยก	5	2.0	3	7.0
ไม่ทราบ	45	17.6	10	23.3
อาชีพ เกษตรกรรม	107	42.0	24	55.8
นักเรียน/เด็ก	29	11.4	0	0.0
รับจ้าง	27	10.6	5	11.6
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	11	4.3	4	9.3
อื่น ๆ	7	2.7	0	0.0
ไม่ทราบ	74	29.0	10	23.3
รวม	255	100.0	43	100.0

คุณภาพของการรายงาน ด้านความน่าเชื่อถือ พบว่า การวินิจฉัยผู้ป่วยทุกรายจัดอยู่ในกลุ่มผู้ป่วยที่สงสัย (Suspected case) ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ส่วนความครบถ้วนของการรายงาน มีการรายงานเพียง 97 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.3 จังหวัดเชียงรายมีการรายงานร้อยละ 25.0 จังหวัดลำปางร้อยละ 35.1 เมื่อจำแนกตามสาเหตุการได้รับ ผู้ป่วยจากการประกอบอาชีพรายงานร้อยละ 44.2 ผู้ป่วยจากการเจตนาฆ่าตัวตายและอื่น ๆ รายงานร้อยละ 30.6 ความครบถ้วนของการรายงานระหว่างจังหวัดเชียงรายและลำปางไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P>0.05$)

การเปลี่ยนแปลงการวินิจฉัย มีการเปลี่ยนแปลงการวินิจฉัยร้อยละ 6.7 โดยมีการเปลี่ยนแปลงการวินิจฉัยในกลุ่มที่รายงานด้วยบัตร รง.506 ร้อยละ 10.3 และในกลุ่มที่ไม่ได้รายงานร้อยละ 4.9

ตารางที่ 3 ความครบถ้วนของการรายงานผู้ป่วยที่ได้รับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชและเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล 10 แห่ง จังหวัดเชียงรายและลำปาง 2536

รายการ	จำนวนผู้ป่วยทั้งหมด (ราย)	จำนวนรายงาน (ราย)	ความครบถ้วน (ร้อยละ)
จังหวัด			
เชียงราย	232	58	25.0
ลำปาง	111	39	35.1
สาเหตุ			
การประกอบอาชีพ	43	19	44.2
ไม่ใช่การประกอบอาชีพ	255	78	30.6
ตรวจสอบไม่ได้	45	-	-
รวม	343	97	28.3

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้ป่วยที่เข้ารับการักษาในโรงพยาบาล 10 แห่งของจังหวัดเชียงรายและลำปาง ปีพ.ศ.2536 ที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นผู้ป่วยที่ได้รับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช มีสาเหตุการได้รับหลายอย่าง แต่สามารถจำแนกออกเป็น 2 สาเหตุใหญ่คือ ได้รับจากการประกอบอาชีพและจากการเจตนาฆ่าตัวตายและอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 14.4 และ 85.6 ตามลำดับ การรายงานผู้ป่วยที่ได้รับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชด้วยบัตร รง.506 นอกจากจะดูการวินิจฉัยแล้ว ยังจำเป็นต้องดูที่ประวัติผู้ป่วยด้วยว่ามีสาเหตุมาจากอะไร เพื่อที่จะรายงานโรคให้ถูกต้อง กล่าวคือ รายงานเป็น Pesticide poisoning (รหัส 47) ในกรณีที่เกิดจากการประกอบอาชีพ รายงานเป็นผู้ป่วยฆ่าตัวตาย (รหัส 60) กรณีที่เป็นผู้ป่วยเจตนาฆ่าตัวตาย

ผู้ป่วยจากการประกอบอาชีพกับผู้ป่วยจากการเจตนาฆ่าตัวตายและอื่น ๆ มีลักษณะแตกต่างกันคือ ผู้ป่วยจากการเจตนาฆ่าตัวตายและอื่น ๆ มีการเข้ารับการรักษาเป็นผู้ป่วยในมากกว่า (ร้อยละ 75.7) รวมทั้งมีผู้ป่วยเสียชีวิตและการส่งต่อผู้ป่วยจากโรงพยาบาลชุมชนไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลศูนย์ ในขณะที่ผู้ป่วยจากการประกอบอาชีพเข้ารับการรักษาเป็นผู้ป่วยในเพียงร้อยละ 16.3 ไม่มีผู้ป่วยเสียชีวิตและการส่งต่อเพื่อการรักษา

อายุของผู้ป่วยจากการเจตนาฆ่าตัวตายและอื่น ๆ พบมากในกลุ่มอายุน้อยกว่า (ค่ามัธยฐานเท่ากับ 25.8 ปี) ผู้ป่วยจากการประกอบอาชีพ (ค่ามัธยฐานเท่ากับ 40.7 ปี) ผู้ป่วยจากการประกอบอาชีพส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ (ร้อยละ 58.1) ส่วนผู้ป่วยจากการเจตนาฆ่าตัวตายและอื่น ๆ มีสถานภาพสมรสคู่และโสดใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 41.2 และ 39.2 ตามลำดับ) ผู้ป่วยจากการฆ่าตัวตายและอื่น ๆ มีกระจายอยู่ทุกเดือนและมีจำนวนไม่แตกต่างกันมากนัก แต่ผู้ป่วยจากการประกอบอาชีพมีผู้ป่วยมากอยู่ 2 ช่วง คือ ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม และช่วงเดือนกรกฎาคม - ตุลาคม

ลักษณะที่แตกต่างกันที่พบนี้ ยังไม่สามารถบอกถึงสาเหตุของปัญหาของผู้ป่วยที่ได้รับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่แท้จริงได้ จำเป็นจะต้องศึกษารายละเอียดต่อไป อย่างไรก็ตามก็น่าจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ช่วยในการวางแผนดำเนินการแก้ไขปัญหามาให้ตรงกับลักษณะของปัญหามากขึ้น

ความครบถ้วนของการรายงาน จากการศึกษาพบว่า มีเพียงร้อยละ 28.3 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำ ส่วนหนึ่งอาจจะมีสาเหตุมาจากการรายงานไม่ทราบชื่อของการวินิจฉัยโรค กล่าวคือ ผู้ป่วยที่ได้รับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชมีการวินิจฉัยที่หลากหลาย มีทั้งใช้ชื่อประเภทสาร ชื่อของกลุ่มสาร ตลอดจนชื่อการค้า/สามัญของสาร เช่น Insecticide poisoning, Organophosphate poisoning, Polytan poisoning เป็นต้น อย่างไรก็ตามควรมีการศึกษาถึงสาเหตุที่แท้จริง และมีการปรับปรุงความครบถ้วนของการรายงาน เพื่อให้สามารถบอกขนาดของปัญหาให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเชียงรายและลำปาง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์, ลำปาง, พาน, แม่จัน, เทิง, พญาเม็งราย, แจ้ห่ม, ห้างฉัตร, แม่ทะ และเสริมงาม ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ระบาควิทยาจังหวัด เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่อำนวยความสะดวก ติดต่อประสานงาน คำนวณและช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้รายงาน

อำนวยการ ทิพย์ศรีราช¹ พงศ์เทพ วิวรรณะเดช² อะเกื้อ อุณหเลขกะ²

วันชัย อาจเขียน¹

1.ศูนย์ระบาควิทยาภาคเหนือ จังหวัดลำปาง

2.มหาวิทยาลัยเชียงใหม่